

ПРОБЛЕМА УНІКАЛЬНОСТІ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЦІННІСНІЙ ПАРАДИГМІ СОЦІУМУ

Актуальність проблеми. Проблема унікальності людської особистості з давніх часів постає наріжним каменем філософського пізнання, була і залишається центральною темою наук про людину і суспільство, перш за все, філософії, психології, педагогіки.

Мета дослідження: дослідити проблему унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму. та визначити вплив суспільства на формування індивідуальності особистості.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань:** а) проаналізувати ставлення до проблеми унікальності людської особистості у різні періоди розвитку філософського вчення; б) визначити вплив ціннісної парадигми соціуму на формування індивідуальності особистості.

Об'єкт дослідження: людська особистість

Предмет дослідження: проблема унікальності людської особистості в ціннісній парадигмі соціуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З кінця XIX – початку XX століття відбувся антропологічний поворот – проблема людини стає чи не основною для більшості філософських вчень. Сучасна епоха стала епохою глобальних соціальних, політичних, культурних, екологічних змін, здійснюється уніфікація і стандартизація особистості з боку суспільства та його масової культури. Сучасна філософія на місце людини як представника людства ставить індивіда у всій його неповторності і унікальності. Замість проблеми про загальні визначення постає проблема безпосереднього існування людської особистості. Виникають різноманітні ірраціональні концепції (С. Керкегор, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, А. Бергсон, З. Фрейд), які домінуючими рисами людини проголошують поза розумові властивості (почуття, волю, підсвідоме, інтуїцію). Виникає антропологічна філософська школа, яка ставить за мету поєднати конкретно-наукові погляди з філософським осягненням життя [1; 5; 7]. Цю традицію підтримують прагматизм, глибинна психологія, структуралізм.

Виклад основного матеріалу. Спільний уклад життя, виробництво, споживання, побут, традиції підкоряли кожного члена суспільства родовій цілісності. Поділ праці та обмін продуктами внесли тоді перші елементи нерівності, та приватна власність остаточно розколола цілісність суспільства [11, с. 11].

Майже кожен філософ пов'язував сутність людини з якоюсь ознакою, нерідко перебільшуючи її значення. Наприклад, Арістотель тлумачив людину як політичну істоту, що реалізується тільки в державі [7, с. 21]. Особа тим значніша, чим більше в її індивідуальності є загальних, загальнолюдських особливостей [8].

У філософії Давньої Греції панував космологізм у розумінні людини. Філософи мілетської школи твердили: людина містить усі основні елементи стихії, космосу. У другій половині V ст. до н. е. у Греції з'являються софісти. Вони зберегли успадкований від давньої філософії цілісний погляд на людину і бачення її як частини природи, але вже почали розглядати її і в умовах соціокультурного буття [10, с. 72].

Філософія Нового часу вважала істинно людським у людині те, що робить її представником всього людства, тому зосереджувала увагу на її всезагальній природі, соціальній сутності, універсальності тощо. Так, новоевропейська філософія XVII ст. особливого значення надавала розуму як специфічній особливості людини. Наприклад, Рене Декарт пов'язував сутність людини з її мисленням: «Мислю – отже, існую» [8, с. 87]. Особистість виокремлюється в епоху Відродження у сучасному розумінні поняття не просто як окремість, що не зводиться до спільноти, а як самоцінна соціальна індивідуальність, соціальний суб'єкт, що діє самостійно. Особистість (лат. – persona) – конкретний вираз сутності людини, цілісне втілення і реалізація в ній системи соціально значущих рис і якостей суспільства [1, с. 61]. Невід'ємними рисами особистості є самосвідомість, ціннісні орієнтації, соціальні відносини, відповідальність за свої вчинки, певна автономність щодо

суспільства тощо.

За Гоббсом, держава є суспільством, а суспільство – державою, які підносяться над людиною [4, с. 23].

Якщо поняття індивідуальності підводить діяльність людини під міру своєрідності та неповторності, багатогранності та гармонійності, природності та невимушеності, то поняття особистості акцентує в ній свідомо-вольовий початок. Індивід тим більше заслуговує право називатись особистістю, чим ясніше усвідомлює мотиви своєї поведінки і чим суворіше її контролює, підкоряючи єдиній життєвій стратегії [5, с. 33].

Цінності, таким чином, є такими ж необхідними властивостями їхніх носіїв, як протяжність у просторі є необхідною властивістю матерії, а протяжність у часі – властивістю мелодії. А це є свідченням того, що вони є об'єктивними» [3, с. 123-124].

Сучасні філософсько-психологічні дослідження природи людини виявили обмеженість біосоціального її трактування. Специфіку природи людини можна окреслити принаймні трьома ознаками [6, с. 45].

За теорією соціальної мобільності особистість водночас перебуває у кількох суспільних системах: конгломератах (натовпі), верствах (фахівці, політики) та інститутах (політичні партії, церква). У кожній спільності становище особистості визначається кількома диспозиціями: бідний – заможний, гарний фахівець – поганий фахівець [9, с.25].

За такими критеріями особа постає як представник тієї чи іншої соціальної спільності й, насамперед, як повноважний представник суспільного класу, нації, народності [1, с. 62].

Висновок. Отже, поняття особистості визначає уявлення про людину як істоту цілісну, яка об'єднує в собі особисті, соціальні і природні якості.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. *Сучасна соціальна філософія* / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – К: Генеза, 2006. – С. 61-67.
2. Бевзенко Л. Д. *Соціальна самоорганізація. Синергетическа парадигма: можливості соціальних інтерпретацій.* – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – С. 233-239.
3. Быстрицкий Е. К. *Феномен личности: мировоззрение, культура, бытие.* / Е. Быстрицкий – К.: Наукова думка, 2001. – С. 123-126
4. Гоббс Т. *Левифаган [Текст].* /Т. Гоббс Левифаган //Соч.: В 2т. – М., 1991. – С. 23-24
5. Гудожник Г.С. *Цивілізація: розвиток і сучасність* / Г. С. Гудожник // *Вопросы философии.* – 2003. – № 3. – С. 33-43.
6. Нестеренко Г. О. *Особистість у нелінійному суспільстві: Монографія.* / Г. О. Нестеренко – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – С. 140
7. Пазенок В.С. *Інформаційне суспільство, культура, особистість* / В. С. Пазенок // *Нова парадигма: Журнал наукових праць.* – Випуск 50. – С. 21-36.
8. Подольська Є. А. *Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. [Навч. посібник].* / Є. Подольська. – К.: ІНКОС, 2006. – С. 624.
9. Сорокин П. А. *Общедоступный учебник социологии. Статьи разных лет.* / П. А. Сорокин – М.: Наука, 1994. – С. 24-25.
10. Ходаківський М. *Громадське суспільство як проблема культури* / М. Ходаківський // *Людина і політика.* – 2000. – №1. – С. 10-15.
11. Гончарук – Чолач Т., Джугла Н. *Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації.* / Т. Гончарук – Чолач, Н. Джугла / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv
12. Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. *Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль.* – Економічна думка, 2010. – 126 с.